

ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ САБАҚҚА ДЕГЕН ҚЫЗЫҒУШЫЛЫҒЫН АРТТЫРУ

Мұхан Әлібек Мерекеұлы
Ақмола облысы, Бұрабай ауданы, Зеленый бор мектеп гимназиясы
Дене шынықтыру пәні мұғалімі

Бүгінгі таңда білім беру жүйесі оқушылардың шығармашылық қабілеттерін дамытуға, олардың пәнге деген қызығушылығын оятуға бағытталған. Бұл мақсатта көптеген әдіс-тәсілдер мен құралдар пайдаланылады. Солардың бірі—ұлттық ойындар. Ұлттық ойындар арқылы оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырудың маңызы зор. Өйткені, ұлттық ойындар балалардың қиялындамытып, ойлау қабілетін жетілдіреді, әрдайым жандандырып отыратын ойын элементтері оқушыларды сергітеді әрі көңілді өтетін сабақтар білім алушылардың өзіндік ой-санасын шыңдайды.

Ұлттық ойындар — ұлттың мәдениеті мен дүниетанымын көрсететін, халықтың тарихымен, салт-дәстүрімен тығыз байланысты. Қазақ халқының ұлттық ойындары сан ғасырлық тәжірибені, халықтың әлеуметтік өмірін бейнелейді. Бұл ойындар баланың жеке тұлға болып қалыптасуына ықпал етіп, мәдениеттің негіздерін үйретеді.

Ұлттық ойындар арқылы балалардың физикалық және интеллектуалдық дамуы қатар жүріп, олар ұжыммен жұмыс істей білуге, сабырлыққа, шешім қабылдауға, жеңіліс пен жеңісті дұрыс қабылдауға дағдыланады. Сонымен қатар, ұлттық ойындар рухани тәрбие беріп, оқушыларды қазақ халқының дәстүрлері мен мәдениетіне деген қызығушылықты оятады.

Ұлттық ойындарды сабақ барысында пайдалану оқушылардың оқу материалына деген қызығушылығын арттырады, сабақты жандандырады, оқытудың тиімділігін арттырады. Ұлттық ойындар оқу процесіне өздерінің ерекше әсерімен еніп, оқу қызметін қызықты ете алады.

Ұлттық ойындар кез келген тақырыпты қызықты әрі әсерлі түсіндіруге мүмкіндік береді. Мысалы, «Тоғызқұмалақ» ойынын математиканы оқытуда пайдалану оқушылардың есеп шығаруға деген қызығушылығын арттыра алады. Ойынның өзінде логика, есептеу, стратегия құру элементтері бар, сондықтан ойын баланың ақыл-ойын дамытуға жақсы әсер етеді.

Ұлттық ойындардың көпшілігі топтық түрде өтеді. Мысалы, «Арқан тарту», «Қыз қуу», «Асық ату» сияқты ойындар ұжымдық ынтымақтастықты, командалық рухты дамытуға мүмкіндік береді. Оқушылар бірлесіп жұмыс істей отырып, өзара сыйластық пен адалдыққа, ортақ мақсатқа жету үшін бірлесе әрекет етуге үйренеді.

Қазақ халқының ұлттық ойындарының көбісі денешынықтыруды дамытуға арналған. «Тоғызқұмалақ», «Алтыбақан» ойындары баланың денесін жаттықтырып, физикалық күш-жігерін арттырады. Ойын барысында балалардың ептілігі, жылдамдығы, күштілігі және сергектілігі артады.

Ұлттық ойындар баланың эмоционалдық күйін тұрақтандыруға, өз-өзін ұстауға, стресстен арылуға көмектеседі. Мысалы, «Қыз қуу» ойыны оқушылардың жылдамдық пен шешім қабылдау қабілеттерін дамытумен қатар, оларды эмоциялық тұрғыдан жеңілдетіп, көңіл-күйлерін көтереді. Ойын барысында балалардың көңіл-күйі жақсы болып, сабаққа деген ынтасы артады.

Ұлттық ойындарды сабақ барысында тиімді пайдалану үшін бірнеше әдістерді қолдануға болады:

Ұлттық ойындар сабақтың басында оқушылардың көңілін көтеру, олардың зейінін сабаққа аудару үшін пайдалы құрал болып табылады. Мысалы, бастауыш сыныптарда «Қазақтың ұлттық ойындарын» таныстыру сабағында ойын элементтерін қолдануға болады. Бұл сабақ балаларға жаңа тақырыпқа деген қызығушылықты арттырады, оларды белсенді қатысуға шақырады.

Қазақтың ұлттық ойындарын пәндермен байланыстырып, ойын элементтерін қосу да өте тиімді әдіс. Мысалы, қазақ тілі сабағында «Асық ату» ойынын қолдануға болады. Әр оқушы асықатып, дұрыс

жауапты таңдаған жағдайда ол өз командасына ұпай жинайды. Бұл әдіс оқушыларды материалды жақсы меңгеруге, ұжыммен жұмыс істеуге ынталандырады.

Ұлттық ойындар оқушының жеке дамуын қолдауға да бағытталған. Мысалы, «Тоғызқұмалақ» ойынын қолдана отырып, оқушылар математикалық ойлау қабілеттерін дамытуға болады. Ойын әр оқушының өз мүмкіндіктерініскеасыруына мүмкіндік береді, осылайша әр оқушының дамуына назар аударуға болады.

Топтармен жұмыс жасау барысында ұлттық ойындар қызықты әрі пайдалы тәсілдер ұсынады. «Арқан тарту» немесе «Қыз қуу» сияқты ойындар сабақта топтық жұмысты ұйымдастырудың бір бөлігі болуы мүмкін. Бұл оқушыларға топпен бірігіп жұмыс істеп, мақсатқа жетуге бағытталғанын тымақтастық дағдыларын үйретеді.

Ұлттық ойындардың қолданудың нәтижесінде оқушылардың сабаққа деген қызығушылығы артатыны анық. Ойындар арқылы оқушылар:

Сабақта белсенділік танытып, өз пікірін ашық білдіруге ұмтылады.

Топтық жұмыс дағдыларынигереді, бірлескен іс-әрекетке үйренеді.

Өз мүмкіндіктерін жақсарту жолында жеке тұлғалық дамуын бастайды.

Оқу материалына деген қызығушылықтары артып, сабақты жеңіл әрі қызықты қабылдайды.

Қорыта келгенде, ұлттық ойындар балалардың қызығушылығын арттырумен пәндерді тиімді меңгерудің маңызды құралы болып табылады. Оларды оқу процесінде қолдану оқу сапасын жақсартып, оқушылардың бойында ұлттық құндылықтарды насихаттап, олардың рухани және физикалық дамуына оң әсерін тигізеді.

Ұлттық ойындарды енгізу білім беру жүйесін жаңғырту мен оқушылардың саналы тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді.

Ұлттық ойындар тек білім берумен ғана шектелмейді, олар балаларды тәрбиелеудің маңызды құралдарының бірі болып табылады. Әр ойынның өзіндік ережелері, моральдық-этикалық нормаларымен дәстүрлері бар. Осылайша, ұлттық ойындар оқушыларды жоғары адамгершілік қасиеттерге тәрбиелеуге мүмкіндік береді.

Қазақтың ұлттық ойындары балаларға халқымыздың дәстүрлері мен мәдениеті туралы мәлімет береді. Мысалы, «Тоғызқұмалақ» ойынын ойнау барысында баланың есептеу дағдылары мен логикалық ойлау қабілеттері дамиды, ал бір мезгілде халықтың тұрмыс-тіршілігі мен мәдениетіне, оның салт-дәстүрлеріне қызығушылық артады. Сонымен қатар, ұлттық ойындар патриоттық тәрбиеге ықпал етіп, өз ұлтыңның тарихына, тіл мен мәдениетіне деген сүйіспеншілікті оятады.

Көптеген ұлттық ойындарда ережелер мен тәртіпке бағыну маңызды. Мысалы, «Қыз қуу» ойынындағы әділдік пен тазалыққа, адалдық пен әділеттілікке деген талаптар балаларды әрқашан тәртіпке бағынуға үйретеді. Бұл қасиеттер оқу процесінде ғана емес, өмірде де маңызды болады.

Көптеген ұлттық ойындар топпен ойнауға арналған. Оқушылар ойын барысында бір-бірімен өзара қарым-қатынас жасайды, ынтымақтастықты, өзара сыйластықты, көмек көрсету мен қолдау білдіруді үйренеді. Бұл қасиеттер балаларды қоғамда өмір сүруге және әрқашан бір-біріне қолдау көрсетуге баулиды.

Ұлттық ойындар балаларды жеңіс пен жеңіліс жағдайында теңдей қарауға, сабырлы болуға және қиындықтарға төзе білуге үйретеді. Мысалы, «Арқан тарту» ойыны барысында команда жеңіске жету үшін табандылық пен өзара көмекті көрсете білуі керек. Бұл балалардың психологиялық тұрғыдан мықты болып қалыптасуына ықпал етеді.

Ұлттық ойындарды сабақта тиімді пайдалану үшін мұғалімнің шеберлігі мен шығармашылық тәсілдері маңызды. Мұғалім ойын элементтерін пәнге бейімдеп, әр сабақтың мақсаты мен мазмұнына сәйкес қолдануы керек. Мұндай әдістер оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, оларды белсенді әрі қызықты оқу процесіне тартады.

Ұлттық ойындарды сабаққа енгізу үшін алдымен ойынның мақсатын түсініп, оны оқу материалымен байланыстыруға жет. Мысалы, қазақ әдебиетіне мес етілсе сабағында оқушыларға «Тоғызқұмалақ» ойынын ойнауды ұсынуға болады. Бұл ойын қазақ халқының логикалық ойлау жүйесін көрсететіндігімен маңызды. Оқушыларға әртүрлі тапсырмалар беру арқылы ойын барысында олардың тілін, әдебиетке деген қызығушылығын арттыруға болады.

Ұлттық ойындарды пән аралық байланыс арқылы да тиімді қолдануға болады. Мысалы, математика сабағында «Тоғызқұмалақ» ойыны математикалық есептеулерді үйрету барысында, ал «Асық ату» ойынында есептеу дағдыларын дамытқанда өте пайдалы болады. Ал физиканы меңсегенде география пәндерінде

«Арқан тарту» ойындары, адамның дене қуатын арттыруға бағытталған жаттығулар ретінде қолданылуы мүмкін.

Ұлттық ойындар арқылы шығармашылық тапсырмаларды орындау оқушылардың қызығушылығын арттырады. Мысалы, «Көкпар» ойыны арқылы оқушыларға топтармен жұмыс істеп, өздерінің шығармашылық қабілеттерін көрсетуге мүмкіндік беріледі. Олар тақырыптық тапсырмалар орындай отырып, солайынныңқағидаларыменережелерінқолданаалады. Бұләдісоқушылардыңшығармашылық ойлау қабілетін дамытудың тиімді тәсілі болып табылады.

Ұлттықойындардыжаңартып, қазіргізамаңғасайтүрлендіріпқолданудаөтетіімді. Мысалы, «Көкпар» ойынының элементтерін сабақты белсенді өткізу үшін өзгертетін болсақ, балалардың қызығушылығын арттырып, олардыңбойындажаңадағдыларқалыптасуынакөмектеседі. Ойындардыңжаңатүрлеріойлап табу балалардың шығармашылық потенциалын дамытады.

Қорытынды

Ұлттық ойындар — қазақ халқының баға жетпес мұрасы, оны мектептерде қолдану арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырып қана қоймай, олардың дене және рухани дамуын қолдауға болады. Мұғалімдер ұлттық ойындарды сабақта пайдалану арқылы оқушылардың зейінін, ойлау қабілеттерін, шығармашылық ойлауларын, ұжымдық жұмыс дағдыларын жетілдіре алады. Бұл орайда, ұлттық ойындар сабақтың тек қызықты бөлігін ғана емес, сонымен қатар тәрбиелік, мәдени және білім беру аспектілерін де қамтиды.

Ұлттықойындар арқылы оқушылар тек білім алып қана қоймай, сонымен қатар өз халқының тарихымен мәдениетіне, дәстүрлерімен әдет-ғұрыптарына деген құрмет пен қызығушылық қалыптастырады. Сондай-ақ, олар өмірде қажетті рухани, адамгершілік қасиеттерді бойына сіңіреді. Ұлттық ойындарды мектепте кеңінен қолдану – еліміздің болашағы үшін үлкен маңызға ие, ол тек оқушылардың интеллектуалды дамуын ғана емес, олардың толыққанды тұлға болып қалыптасуын қамтамасыз етеді.